

วิกฤติการณ์สังคมกับแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดี

Social Crisis and ways for Good lifestyles

วรรณภา พ่วงพร้อม

Wannawan Prungprom

อาจารย์พิเศษ

Independent Lecturer

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University

E-Mail: wannap1257@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ ศึกษาวิกฤติการณ์สังคมกับแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดี พบว่า พุทธปรัชญาให้ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ที่สามารถฝึกได้ แม้สังคมมีวิกฤติการณ์ แต่ศักยภาพของมนุษย์ คือ ความมีมโนธรรมอันเป็นพื้นฐาน จึงนำมาสู่การกระทำในการดำเนินชีวิตที่ดี ในระดับพื้นฐานของชีวิตอย่างแรก คือ รักษากฎแห่งศีลธรรม ของสังคม เพื่อการรักษาความสัมพันธ์อันดีงาม ระหว่างกันในสังคมและระดับที่น่าศักยภาพ คือ มโนธรรม โดยการฝึกฝนพากเพียรพยายามในการพัฒนาตนเอง พุทธปรัชญาเน้นการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นคุณค่าเพื่อดำเนินไปสู่ชีวิตที่ดีร่วมกันตามหลัก สังคหวัตถุ 4 เพื่อชีวิตที่ดีในการแก้ปัญหาวิกฤติการณ์สังคม

คำสำคัญ: วิกฤติการณ์, แนวทางชีวิตที่ดี

Abstract

This article Study social crises and good lifestyles. It is found that Buddhist philosophy gives confidence in human potential that can be practiced. But the human potential is conscience. Therefore, leading to good deeds in life. At the basic level of life, the first is to keep the law of morality of society. In order to maintain good relationships Between each other in society, And the level that brings potential is conscience. By practicing diligently trying to develop oneself. Buddhist philosophy emphasizes creating valuable things. In order to live a good life together according to the principles Sangahavatthu 4, For a good life in solving social crises.

Keyword: Social Crisis, ways for Good lifestyles.

1. บทนำ

มนุษย์เป็นผู้ดำเนินชีวิตตามธรรมชาติที่จะต้องเรียนรู้ว่าเป้าหมายของการดำรงชีวิตที่จะนำไปสู่ความดีโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ อาจมองว่าเป็นภาระต่อตนเองและคนอื่น แต่นี่ถือเป็นแก่นของชีวิตคือควรปฏิบัติตนสู่ความเป็นอิสระจากสรรพสิ่งและทุกข์ทั้งปวง การดำเนินชีวิตในแนวคิดเชิงธรรมชาติถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะสนองต่อความใคร่รู้ในสภาพการที่เกิดขึ้น สรรพสิ่งทั้งปวงรวมทั้งตัวมนุษย์ อันเป็นส่วนช่วยให้เข้าถึงความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ การเรียนรู้แบบวิถีชีวิตเพื่อเข้าถึงกฎธรรมชาติ คือ เป็นการเรียนรู้จากพื้นฐานความเป็นธรรมชาติของชีวิต เพื่อมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องตามกลไกของธรรมชาติที่มีอยู่และกำลังเป็นอยู่ในปัจจุบัน

จากสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของ โรคได้ทำให้ผู้คนเกิดความวิตกกังวลกันไปทั่วโลก สิ่งที่ไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะมีการปิดเมือง ปิดประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรค ท้องฟ้าสงบเพราะสนามบินหยุดทำการบิน สถานที่ท่องเที่ยวเรียกว่าแทบร้างไปเลยผู้คนที่ไม่แบกรับหลายธุรกิจได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม จนต้องลดพนักงาน เลิกจ้าง เกิดความหวุ่นวิตกจากการที่ปิดตัวเองลงผู้คนไม่ออกนอกบ้าน ต่างก็ไม่กล้าอยู่ในที่คนพลุกพล่าน แต่คอยติดตามข่าวสารด้วยเครื่องมืออันทันสมัยจากการแพร่ระบาดของไวรัสนี้ ทุกคนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกันโดยอัตโนมัติ ไม่ว่าความสะอาด ความรอบครอบที่จะป้องกันตนเองให้ตนมีความปลอดภัยให้มากที่สุด

เหตุการณ์ความคับขันที่กล่าวนี้ถือเป็นสิ่งที่น่าหวาดหวั่นสำหรับความไม่พร้อมในการปรับตัวสิ่งที่เกิดขึ้น ทำให้หลายคน เกิดความสับสน ในความไม่แน่นอนในการดำรงชีวิต มนุษย์มีความพยายามแม้ว่าการค้นหาความจริงของชีวิตมนุษย์ได้แสวงหาตลอดเวลา และสืบมาเป็นเวลานาน แต่ชีวิตจริงของมนุษย์ยังมีความสับสน แม้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเคยเกิดมาแล้ว แต่ผู้คนก็ยังเกิดความสับสน ผู้คนในโลกตะวันตกซึ่งมีพื้นฐานตามวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุโดยเฉพาะทรัพย์สินเงินทอง เริ่มเกิดคำถามขึ้นในใจ และเกิดเป็นกระแสที่จะพยายามตามหาคำตอบ เกี่ยวกับการมีชีวิตที่ดี ด้วยการเริ่มมาศึกษา แนวความคิดของทางตะวันออกอันเป็นแหล่งรวมนักคิด นักปรัชญา เพื่อนำมาแก้ปัญหาชีวิตและปรับตนเองเข้าสู่ความจริงว่าชีวิตควรเป็นอย่างไร

ในการศึกษาปรัชญาแนวคิดจริยธรรมตะวันตกที่นำไปสู่ชีวิตที่ดีนั้น จะขอยกกล่าวถึงนักปรัชญา คือ โทมัส ฮอบส์ ซึ่งมีแนวคิดเน้นที่การปฏิบัติ มีลักษณะเป็น Ethical Philosophy ที่เน้นด้านความคิดโดยนำปัญญา (Wisdom) การมีมโนธรรมในการปฏิบัติ ในทางสังคมและในชีวิตประจำวัน โดยลักษณะแล้วนักคิดตะวันตก จะไม่ได้กล่าวถึงชีวิตหลังความตาย ดังนั้นแนวคิดชีวิตที่ดีตามรูปแบบตะวันตก เน้นที่มโนธรรมหลักของหน้าที่ความเป็นมนุษย์ โดยให้มีข้อผูกมัด (Commitment) กับหลักศีลธรรมหรือหลักจริยธรรม ที่ออกมาเป็นรูปแบบการปฏิบัติร่วมกัน

2. กฎเกณฑ์และแนวทางของสังคม

แม้มีวิกฤตการณ์เกิดขึ้นตามหลักชีวิตที่ดีในสังคมตามทฤษฎีของฮอบส์ เป็นกระบวนการความคิดทางปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดการอยู่ร่วมกัน ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 2 แนวทาง คือ มโนธรรม และหลักกฎหมาย ซึ่งทั้งสองแนวทางนี้เป็นรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมให้มนุษย์มีชีวิตที่ดีและมีลักษณะเด่นชัดและเป็นตัวของตัวเอง ฮอบส์ เป็นนักปรัชญาในแนวอัตตนิยม ที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ว่ามนุษย์มีความฉลาดที่จะเลือกกระทำว่า อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตตนเอง อย่างเช่นกฎธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับมนุษย์ คือ การรักษาชีวิตของตนเอง ซึ่งฮอบส์ได้กล่าวว่า มนุษย์มีธรรมชาติเห็นแก่ตัวเนื่องจากมนุษย์มีตัณหา ดังนั้น วิธีการที่ฮอบส์ ได้เสนอวิธีการในการ

ควบคุมค้นหา เพื่อมิให้มนุษย์ละเมิดกันไม่ทำร้ายกันสังคมมาจวบจนทุกวันนี้ คือ หลักทางกฎหมายข้อบังคับ ซึ่งแปลว่ามนุษย์มีข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม

ฮอบส์ เห็นว่าทุกคนที่อยู่ในรัฐจะมีความปลอดภัยเพียงใด อยู่ที่มนุษย์ยังเคารพในกฎของรัฐหรือไม่ พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นคุณธรรมที่แสดงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน ฮอบส์กล่าวว่าทุกคนต่างมีความรัก ดังนั้น มนุษย์จึงต้องเกื้อกูลต่อกัน ถ้ามนุษย์ไม่เคารพไม่เกื้อกูลต่อกันมนุษย์ก็ย่อมเสี่ยงต่อความไม่ปลอดภัยจึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎกติกาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดี “สร้างสิ่งเป็นประโยชน์ให้ตนเองโดยมุ่งกระทำเฉพาะสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเท่านั้น” สิ่งใดที่ไม่มีประโยชน์ต่อตนเอง มนุษย์ก็จะหลีกเลี่ยง การกระทำลักษณะนี้เองที่นำไปสู่การปฏิบัติตามกฎของสังคม สร้างประโยชน์ที่แท้จริงของมนุษย์ โดยร่วมมือกันสร้างความมั่นคงและยังเป็นการสร้างคุณค่าที่จะคุ้มครองต่อชีวิตตนและผู้อื่น “สิ่งนี้เองสามารถช่วยให้มนุษย์มีอายุที่ยืนยาว” หลักการสร้างสันติภาพเป็นหลักทางศีลธรรมข้อตกลงเป็นเครื่องมือของการกระทำ อันเป็นสิ่งที่ดีที่ช่วยรักษาชีวิตทุกคนให้ได้รับการคุ้มครอง

การรักษาชีวิตช่วงเหตุการณ์วิกฤตการณ์เป็นการอยู่ร่วมกันแบบอารยะ (Civilized relation) มนุษย์จึงมุ่งสร้างสันติภาพช่วยเหลือกันวิธีการนี้เป็นการรักษาชีวิตอย่างหนึ่ง มนุษย์ทำหน้าที่ของตนเองคือการรักษาชีวิตทั้งตนและผู้อื่นสร้างความสงบด้วยความเห็นอกเห็นใจแสดงความร่วมมือปฏิบัติตามหน้าที่เพราะหน้าที่นั้นเป็นสิ่งหนึ่งที่ตั้งอยู่บนรากฐานของสิทธิในการคุ้มครองรักษาตนเอง และเป็นหลักทางศีลธรรม ต่างเคารพและปฏิบัติต่อกัน (Reciprocity) อำนาจเป็นหน้าที่ที่ได้มาโดยธรรมชาติ แม้ว่าอำนาจทางอารมณ์ทำให้มนุษย์กระทำตามความอยาก และไม่ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำ ฮอบส์ จึงมองว่าการใช้อำนาจเป็นการใช้อำนาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคง

จากประเด็นปัญหาที่มีสาเหตุจากธรรมชาติความเห็นแก่ตัว ฮอบส์ เรียกว่าการใช้อำนาจแห่งค้นหาทำให้มนุษย์กระทำสาระต่างๆ ที่ขัดต่อหลักสากลการไม่กระทำตามสิ่งที่สังคมกำหนด สังคมย่อมเกิดความไม่มั่นคงความกลัวของมนุษย์ปัญหาที่เกิดจากความไม่แน่นอน ความไม่ไว้วางใจกันเป็นสาเหตุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (วิทย์ วิศทเวทย์, 2532 : 52) ความไม่ไว้วางใจในมนุษย์ด้วยกันนำไปสู่ความหวาดกลัวและความกลัวนี้เป็นสิ่งที่ส่งผลเกิดการกระทำของมนุษย์ ในสภาพไม่มีกฎหมายใดมนุษย์ก็ย่อมหาวิธีการปกป้องเพื่อให้เกิดการละเมิดตนเอง ชีวิตบุคคลในสังคมถ้าไม่ได้รับการคุ้มครอง ย่อมเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิต จำเป็นต้องมีวิธีการที่จะนำไปสู่ชีวิตที่ดี

ในท่ามกลางอันตรายนานาประการที่เป็นภัยคุกคามมนุษย์ด้วยกันอยู่ทุกวันนี้ ล้วนแล้วแต่มาจากความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ การดูแลตนเองมิใช่สิ่งที่เราควรจะมีอยู่เพียงอย่างเดียว เพราะเราไม่เคยปรารถนาหรือมีพลังที่จะทำอย่างอื่น ทุกคนต้องการสิ่งที่ดีสำหรับตน และหลีกเลี่ยงสิ่งเลวหรือสิ่งชั่วร้ายที่สุดตามธรรมชาติ คือ ความตาย ที่เป็นเช่นนี้ เพราะแรงกระตุ้นของธรรมชาติ ไม่ต่างไปกว่าแรงกระตุ้นที่ผลักดันให้คนวิ่งไปข้างหน้า...จึงมิใช่สิ่งที่ไร้สาระ หรือน่าเกลียดซึ้ง หรือขัดกับเหตุผลที่มนุษย์จะพยายามอย่างเต็มที่ที่จะปกป้อง และรักษาร่างกายและอื่นๆ มิให้เกิดความเสียหายและความตาย

จากปัญหานี้ ฮอบส์ ได้มองที่สภาวะของมนุษย์ (Moral situation) เพราะมนุษย์เท่านั้นเป็นผู้สร้างแนวคิดเพื่อความอยู่ดีมีความยุติธรรม (Justice) ซึ่งเป็นการตกลงและข้อตัดสินกันตามกฎหมายกติกา แต่ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ข้อตกลงจึงเป็นปัจจัยสำคัญสู่สันติภาพที่นำมาสู่ชีวิตที่ดีในสังคมต่อไป

3. สภาพของความเป็นมนุษย์

การกระทำเพื่อประโยชน์ตนถือว่าการนำเอาหลักจริยศาสตร์คุณธรรมอันเป็นการกระทำเพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคม ทฤษฎีที่ว่าด้วยการทำตามสิทธิหน้าที่ จึงเป็นการกระทำที่มุ่งประเมินที่คุณค่าของมนุษย์ หลักในการประพัตติของมนุษย์ที่กล่าวว่าควรไม่ควร แสดงถึงหลักที่ต้องเลือกเมื่อเกิดการพิจารณาการเลือกแสดงถึงมนุษย์กำลังใช้เหตุผลในการกระทำต่อไป แม้บุคคลจะมีความต้องตามที่ตนนิยมแต่ก็ถือว่า การกระทำทุกการกระทำจะเกิดการคิดคำนวณถึงผลลัพธ์ ว่าสิ่งที่สร้างนั้นก่อความเดือดร้อนต่อตนเองหรือไม่ ดังนั้นหลักการทาง จริยศาสตร์ของ แนวคิดวัตถุนิยมจึงมุ่งที่สังคมและบุคคลเท่านั้น

อัตนิยม (Egoism) ในทางตะวันตกที่ ฮอบส์ เสนอไว้คือการกระทำที่มุ่งที่ตนเท่านั้น ตามหลักจิตวิทยา ก็ถือว่าทุกการกระทำของมนุษย์เป็นไปเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวทั้งสิ้น อัตนิยมแบ่งแนวคิดออกเป็น 2 ประเภท คือ อัตนิยมทางจริยศาสตร์มนุษย์ควรเห็นแก่ตนเอง เนื่องจากมนุษย์ยังต้องดำรงและแสวงหาสิ่งที่ต้องการ เป็นลักษณะที่เรียกว่ารักตนเองเกินขอบเขต หมกมุ่นอยู่กับเรื่องตนเอง เอาความรู้และประสบการณ์ของตนเองวิธีการของตน ประเพณีของตน และความเชื่อของตนเองมาอ้างอิงจนเกินขอบเขต ถือว่าจุดมุ่งหมายของชีวิตเป็นการเสพสุขส่วนตัว บำรุงบำเรอตนเอง อีกประเภท คือ อัตนิยมทางจิตวิทยา มองว่าความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านร่างกาย ความต้องการในปัจจุบัน ความต้องการความรัก การยอมรับในสังคม หรือแม้กระทั่งต้องการมีชื่อเสียงในชีวิต โดยมุ่งให้ตนได้ประโยชน์เท่านั้น

ความต้องการขั้นพื้นฐานมีผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นแรงจูงใจให้กระทำและผลประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหาเนื่องจากมนุษย์มีความต้องการและมนุษย์ยังแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวทั้งสองแนวทางคือสิทธิในการกระทำและนำไปสู่การอยู่ร่วมกันทางสังคม จึงมีหลักเหตุผลข้อหนึ่งว่าคนเราควรแสวงหาความสุขให้มากๆ แต่ถ้าไม่อาจทำได้ แต่ละคนอาจยอมทำอะไรก็ได้ แม้แต่การทำสงครามเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเอง อาจกล่าวได้ว่าเป็นสิทธิตามธรรมชาติของคนเราที่จะทำอะไรก็ได้เพื่อคุ้มครองตนเอง (Thomas Hobbes, 1967 : 104) และความอยู่รอดของตน

4. หลักการทางสังคมแบบองค์รวม

สิทธิทางธรรมชาติเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนย่อมมีในฐานะความเป็นมนุษย์ สิทธิตามธรรมชาติต่างจากสิทธิที่เรามีในฐานะพลเมืองในแง่ที่เป็นลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์การยึดมั่นในสัญญาคือรากฐานของความยุติธรรมและความยุติธรรม เพราะที่ใดก็ตามที่ไม่มีข้อตกลงเอาไว้ก่อน ย่อมไม่มีการสละหรือมอบสิทธิให้ และมนุษย์แต่ละคนมีสิทธิต่อทุกสิ่งทุกอย่าง (สมบัติ จันทรวงศ์, 2552 : 167) ถึงแม้ไม่มีรัฐ มนุษย์ทุกคนก็ยังทรงไว้ซึ่งสิทธิบางอย่างอยู่ อันเป็นสิทธิที่ติดมากับความเป็นมนุษย์ แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสุข แนวทางที่มนุษย์มุ่งไปทางวัตถุนิยมเกิดปัญหามากประการ จึงได้นำหลักของข้อสัญญามาเป็นข้อปฏิบัติและควบคุมการละเมิด สิทธิคือการมีสิทธิในรัฐ ในสถานะที่เป็นธรรมชาติมนุษย์ต่างมีสิทธิในการกระทำ มนุษย์จะเลือกในสิ่งที่ตนพึงพอใจ คือการไม่กระทำตามกฎกติกาของสังคมนั้นหมายถึงไปละเมิดในสิทธิของผู้อื่น ดังนั้น กฎจึงเป็นเครื่องมือสำหรับการคุ้มครองป้องกันสำหรับทุกคน

การที่ทุกคนเลือกกระทำตามกฎหมายก็จะอยู่บนฐานการรักตนเอง สิทธิตามความหมาย คือ สิทธิจากการได้รับความคุ้มครองร่วมกัน แม้มีการกล่าวว่าความต้องการของมนุษย์ไม่มีสิ้นสุด ต่างจะมุ่งไปที่ผลประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น อันเป็นเหตุให้เกิดการละเมิดสิทธิ พฤติกรรมต่างๆ แม้เริ่มจากไม่ผิดกฎแต่จะ

ส่งผลทางจริยธรรมต่อกัน การแย่งกันไปขึ้นรถเพื่อแย่งที่นั่งคนท้อง คนแก่ เด็ก พระสงฆ์ แม้ไม่ได้ผิดกฎหมายใดแต่ในทางสังคมถือเป็นการไม่เหมาะสมทางจริยธรรม หรือการรับของแจกในจำนวนที่จำกัด จะเห็นได้จากภาพที่เกิดการแจกของ ในช่วงวิกฤติโรคระบาดผู้คนขับรถคันงามรับของแจก ล้วนแต่กระทำตามสิทธิที่ตนคิดว่าตนต้องได้รับ

ความเอื้ออาทรถือเป็นความเยี่ยงยล ความเอื้ออาทรทำให้เกิดความสงบ ถือเป็นคุณธรรมในการสร้างคุณค่าตนเอง บุคคลในสังคมให้ความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งที่สร้างความสุขร่วมกัน เป็นความสงบร่วมกัน หน้าที่และสิทธิที่เยี่ยงยล คือ การกระทำตามกฎหมายชาติ ถือเป็นการไม่ทำอันตรายตนเอง มนุษย์สามารถปกป้องตนเองแบบธรรมชาติไม่ให้เกิดความทุกข์ความเจ็บปวดหรือความตาย การจะปฏิเสธอัตนิยม ว่าไม่กระทำเพื่อตนเองจึงไม่มี จากเหตุผลจึงต้องยอมรับ ในหลักอัตนิยมเชิงจริยศาสตร์ว่า ทุกการกระทำมนุษย์กระทำเพื่อตนทั้งสิ้น แต่สภาพความเป็นสังคมจำเป็นต้องมีรูปแบบที่สังคมออกแบบไว้

ธรรมชาติของมนุษย์ที่มักถูกกล่าวว่ามีความเห็นแก่ตัว แต่ก็มีใช้สิ่งที่น่าอับอายหรือน่ารังเกียจ มนุษย์ย่อมรักตน พฤติกรรมของการรักตน มนุษย์จึงต้องปกป้องตนมิให้เกิดความทุกข์ ในแนวคิดนี้ ถ้าพิจารณาตามหลักชีววิทยา จะพบว่าเป็นความจริงว่ามนุษย์มุ่งกระทำมาที่ตนเท่านั้น เหมือนก้อนหินที่กลิ้งตกลงพื้นอย่างไรก็ตกลงสู่ที่ต่ำเสมอ สัญชาตญาณมนุษย์ก็เช่นกันต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดตามที่ลัทธิดาร์วิน เชื่อว่าหน่วยมูลฐานทางชีววิทยาที่อยู่เบื้องหลังจิตสำนึกในทางสังคมของมนุษย์ ทำงานบนพื้นฐานของความเห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง (สมภาร พรหมทา, 2543 : 108) มนุษย์มีสิทธิในการกระทำสิ่งต่าง และการดูแลตน บนฐานการดูแลชีวิตตนแต่ในสภาวะอันเป็นธรรมชาติคือสภาวะสงคราม มนุษย์ต่างไม่มีความปลอดภัย ในการคุ้มครองตน แต่มนุษย์ก็สร้างสิทธิตนบนพื้นฐานของสังคมนั้น อำนาจทางสังคมจึงเป็นอำนาจเพื่อการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในสังคม เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน มนุษย์คำนวณถึงผลได้ผลเสียเพื่อมิให้เกิดโทษภายหลังไม่มีใครทำอะไรโดยไม่หวังประโยชน์ (ชัชชัย คุ่มทวีพร, 2548 : 75) มนุษย์แสวงหาสันติภาพ โดยยอมโอนสิทธิโดยธรรมชาติที่ไม่มีขอบเขตพร้อมกับคนอื่นและยึดมั่นกับข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้

จริยศาสตร์ทางสังคมเป็นการคำนึงเรื่องสิทธิที่อยู่บนพื้นฐานการกระทำการปฏิบัติตามกฎในการอยู่ร่วมกัน เพื่อที่จะได้รับประโยชน์ส่วนตัวในระยะยาว มุ่งกระทำสิ่งอันจะเป็นผลดีต่อการคุ้มครองชีวิต มิให้ตนตกอยู่ในภาวะอันตราย (สุเชาว์ พลอยชุม, 2555 : 121) สัญญาเป็นการตกลงว่าต่างจะไม่ละเมิดต่อกัน เป็นการรักษาวินัยร่วมกัน แต่การเอาตนเป็นศูนย์กลางเป็นการเอาแต่ใจตัวเองยื้อแย่งแข่งดีกันก่อให้เกิดการดิ้นรนการต่อสู้ แย่งชิง ยื้อแย่งกันโดยไม่มีขอบเขต เพราะเหตุมนุษย์มีตัณหา (Passion)

5. แนวทางชีวิตในพุทธปรัชญา

ในแนวคิดชีวิตแบบตะวันออก นั้นส่วนใหญ่แล้วมีจุดกำเนิด ในแถบชมพูทวีป ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดแบบฮินดู พุทธ เซน เต๋า และอื่นๆ ชาวต่างชาติจำนวนมากก็มักเดินทางมายังประเทศ อินเดียเพื่อศึกษาค้นหาบางสิ่งอันเป็นความหมายที่จะสร้างความสุขกับชีวิต แนวทางในการดำเนินชีวิตที่จะนำไปสู่ความสงบทางด้านจิตใจ ในแนวคิดเรื่องการรู้จักรักษาความสมดุล ในการปรับชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ การพยายามที่จะเอาชนะธรรมชาติ ตามความเชื่อเรื่องกรรม ทางสายกลางของศาสนาฮินดู พุทธศาสนา ศาสนาเซน และลัทธิเต๋า ที่ได้รับความสนใจมากขึ้นในโลกตะวันตก ได้มีการนำแนวคิดนี้มาปฏิบัติ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันจนเกิดเป็นความนิยม ไม่ว่าจะเป็นการนั่งสมาธิ การทำโยคะ การรำมวยจีน การรักษาสุขภาพแบบแพทย์ทางเลือก เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ชาวตะวันตกให้ความสนใจ เป็นที่น่า

เสียชีวิตในประเทศไทยที่เรียกตนเองว่าเป็นเมืองพุทธกลับหันไปสนใจในเรื่อง การกราบไหว้ บูชา บนบาน
สถานกล่าวกันอย่างมากมาย

ในพุทธปรัชญาเถรวาทก็มีการเสนอทฤษฎะเกี่ยวกับมนุษย์เช่นเดียวกัน นักปราชญ์ผู้รู้ทาง
พุทธศาสนา หรือพุทธปรัชญาต่างเห็นพ้องกันว่า พุทธปรัชญาเถรวาทมีคำสอนด้านจริยปฏิบัติเน้นที่ตัว
มนุษย์เป็นสำคัญ คือ การมองที่ตัวมนุษย์เป็นศูนย์กลางของคำสอน (Man-Centered) (วิจิตร เกติวิศิษฐ์,
2542 : 17)

ซึ่งในรายละเอียดของพุทธปรัชญาเถรวาทที่ ศ.ดร.สมภาร พรมทา และ ศ.ดร.สุนทร ณ รังษี ทั้ง 2
ท่านนี้ได้อธิบายประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับมนุษย์จึงขอยกเฉพาะหัวข้อมากล่าวในเบื้องต้นก่อนว่า ธรรมชาติ
มนุษย์ในพุทธปรัชญากล่าวถึงคือ

- 1) ธรรมชาติที่เป็นองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์
- 2) ธรรมชาติที่มนุษย์มีเสมอเหมือนกับสรรพสิ่งและ
- 3) ธรรมชาติพิเศษในตัวมนุษย์

(สมภาร พรมทา, 2542 : 55)

นับเป็นการแสดงถึงภาวะทางธรรมชาติบางอย่างที่แฝงเร้นอยู่กับชีวิตมนุษย์ ซึ่งเรียกภาวะที่
แฝงอยู่ว่า “ศักยภาพของมนุษย์” อันได้แก่ มนุษย์สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่ประเสริฐ
ที่สุดได้ และมนุษย์โดยธรรมชาติเป็นสัตว์ที่มีค่าแห่งชีวิตสูงที่สุด ซึ่งพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า มนุษย์เป็น
สัตว์โลกชนิดหนึ่งที่มีธรรมชาติ คือความเป็นสัตว์ที่สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองได้แฝงอยู่ นับแห่งความเชื่อ
นี้ ปรากฏในคำกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้าตอนที่ว่า “อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ” นักปราชญ์อย่าง
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า มนุษย์มีธรรมชาติพิเศษ คือ เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ (พัฒนาได้) ตามกฎ
ธรรมชาติที่มนุษย์ต้องเป็นตามนั้น ต้องทำหน้าที่ตามนั้น และจะได้รับผลตามนั้นและภาวะ คือ ความเป็น
ผู้ที่ต้องฝึกและฝึกได้ โดยมีเจ้าชายสิทธัตถะเป็นตัวอย่าง ตลอดถึงพระสาวกทั้งหลายตั้งแต่ยุคปฐมโพธิกาล
(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542 : 41)

สิ่งที่สนับสนุนให้พุทธปรัชญาเชื่อว่ามนุษย์สามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีให้เป็นผู้
ประเสริฐ เนื่องจากลักษณะที่แท้จริง ดั้งเดิมของมนุษย์ เกี่ยวกับสภาพจิตใจ และความต้องการที่จำเป็น
(Needs) จะเป็นสิ่งจูงใจให้มนุษย์กระทำการพัฒนาด้าน

ธรรมชาติที่เป็นฝ่ายบวก คือ ธรรมชาติที่โน้มนำการกระทำของมนุษย์ไปหาความสูงส่งดีงาม
อาจกล่าวได้ว่าความแตกต่างที่สำคัญประการหนึ่ง ที่แยกมนุษย์ออกมาพ้นหรืออยู่เหนือความเป็นสัตว์
หากแต่มีพฤติกรรมจำนวนหนึ่งที่มนุษย์แสดงออกผ่าน “มโนธรรม” หรือ “Moral sense” ประเด็นนี้
พุทธปรัชญาได้เสนอเอาถึงการพัฒนาขั้นสำคัญที่ทำให้มนุษย์พ้นออกมาจากความเป็นสัตว์ คือหลัก มโน
ธรรมอันเป็นคุณสมบัติของจิต และคุณสมบัตินี้เองที่ทำให้มนุษย์สามารถแสดงพฤติกรรมที่มีได้แสดง
ออกมาจากสัญชาตญาณอันเห็นแก่ตัวในบางสถานการณ์ พระพุทธเจ้าและศาสดาในศาสนาต่างๆ คือ
ตัวอย่างของบุคคลที่ดำเนินชีวิตอย่างปลอดพ้นสิ้นเชิงจากการชี้นำของสัญชาตญาณ (สมภาร พรมทา,
2542 : 108) เพราะมนุษย์ทุกคนเกิดมาต่างก็มีความอยาก ความปรารถนาด้วยกันทั้งสิ้นแต่ขึ้นกับความ
เข้มแข็งของจิตใจ

6. แนวทางชีวิต

การกระทำ มนุษย์มีความสำนึกในศีลธรรม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มโนธรรม มนุษย์มีความรู้สึกดีชั่วได้เสมอเพราะมนุษย์นั้นเป็นสัตว์ที่มีเหตุผลมีวิวัฒนาการใหม่ คือวิวัฒนาการสังคม หรือสัตตญาณกลุ่ม สัตตญาณนี้อาจทำให้มนุษย์ใช้ความรักที่มีอยู่มนุษย์เห็นแก่ตนเอง เห็นกับประโยชน์และความปลอดภัยในคนจำนวนมาก ตามหลักจริยศาสตร์นั้นถือเป็นการสร้างความมั่นคงร่วมกันของสังคมเป็นความเอื้ออาทรร่วมกัน

การให้ทุกคนทำประโยชน์ให้กับส่วนรวมเสมอเพื่อให้เห็นกับประโยชน์ของผู้อื่น โดยในความเป็นจริงทางสังคมเราไม่สามารถจะพัฒนาบางอย่างทางสังคมได้ เพราะเนื่องจากการเรียกร้องให้กระทำเพื่อผู้อื่นนั้นถือเป็นการกระทำที่ผิดธรรมชาติ นักจิตวิทยาก็กล่าวว่าการกระทำเพื่อผู้อื่นคือการกระทำที่ผิดไปจากธรรมชาติ เพราะธรรมชาติที่แท้ของมนุษย์ เกิดมาเพื่อตนเองเท่านั้น แต่สิ่งที่มนุษย์กระทำเพื่อส่วนรวมตามหลักจริยศาสตร์ เป็นลักษณะของการสร้างคุณค่าที่แท้จริง การเรียกร้องให้ทำประโยชน์ต่อสาธารณะถือเป็นการสร้างคุณค่ากับตนเอง

7. วิเคราะห์วิกฤติการเพื่อการดำรงชีวิต

จากธรรมชาติมนุษย์ในหนังสือจริยศาสตร์ ว่าธรรมชาติมนุษย์จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาจะเลือกทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองมากที่สุดการดำรงเพื่อสร้างสิ่งสมมูลกับภาวะการณ์ โดยมีหลักความพอดีความพอเพียงสำหรับตนเพราะทุกคนมี “เป้าหมาย” แม้ว่าทุกการกระทำก็คือผลประโยชน์ส่วนตัวแต่วิกฤติการณ์จะเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้มนุษย์มีการปรับตัวเองเสมอ ทุกคนมีพฤติกรรมที่เกิดจากความตั้งใจ (Voluntary behavior) และมีแรงจูงใจที่กำหนด คือ ผลประโยชน์ ดังนั้นการกระทำทุกอย่างของมนุษย์จึงเป็นลักษณะเพื่อตนเอง การอธิบายธรรมชาติของมนุษย์ จากแนวคิดของ โทมัส ฮอบส์ กล่าวถึงธรรมชาติมนุษย์ จะมีความต้องการไม่สิ้นสุด ต้องการหลักประกันชีวิตสำหรับอนาคตเสมอ ต้องการความมั่นคงปลอดภัย

ในทางพุทธปรัชญา ได้อธิบายธรรมชาติมนุษย์ในทัศนะของพระพุทธศาสนากล่าวว่าชีวิต คือ การต่อสู้ดิ้นรน เพื่อตนเอง และเพื่อสิ่งหรือบุคคลที่ตนรัก นี่คือข้อเท็จจริงพื้นฐานของชีวิตที่ไม่อาจปฏิเสธได้จากสภาพที่จิตที่ดิ้นรนนั้นมีความดิ้นรน ความขัดแย้งภายในจิต สิ่งที่ยึดอยู่ภายใน คือ ธรรมชาติฝ่ายลบ ฝ่ายนี้จะคอยผลักดันให้จิตใจดิ้นรนอย่างไม่มีวันสิ้นสุด เพื่อตอบสนองความต้องการของมัน แต่ความเป็นจริงธรรมชาติที่เป็นฝ่ายบวก คือ ธรรมชาติที่โน้มนำการกระทำของมนุษย์ไปหาความสูงส่งงดงามแสดงออกผ่าน “มโนธรรม” หรือ “Moral sense” อันเป็นคุณสมบัติของจิต ทำให้มนุษย์สามารถแสดงพฤติกรรมที่มีได้แสดงออกมาจากสัตตญาณอันมิใช่การเห็นแก่ตัวในบางสถานการณ์ เช่น การให้ที่นั้งกับคนชรา เด็ก คนท้อง พระสงฆ์ อันเป็นมโนธรรมพื้นฐาน หรือช่วยเหลือการมีจิตอาสาเหล่านี้จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น

8. สรุป

หลักการดำเนินชีวิตช่วงวิกฤติได้ใช้กฎทางสังคมปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยทุกคนกระทำร่วมกันกับสังคมเป็นหลักการที่มุ่งความปลอดภัยชีวิตและเป็นไปอย่างสงบ โดยที่ทุกคนต้องยอมสละสิทธิเสรีภาพร่วมกันเพื่อผ่านพ้นวิกฤติการณ์ความไม่ปลอดภัย กฎจึงถือเป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมอันเกิดจากธรรมชาติมนุษย์ตามแนวคิดตะวันตก ซึ่งพุทธปรัชญาเห็นว่า มนุษย์มีมโนธรรมเป็นพื้นฐาน มนุษย์กระทำเพื่อประโยชน์ของตนเอง และกระทำเพื่อประโยชน์คนอื่นด้วยความโอบ

อ้อมอารีแบ่งปัน ซึ่งในพุทธปรัชญามีหลักธรรมเรียกว่าหลักสังคหวัตถุ 4 อันเป็นวิธีการสงเคราะห์กัน
ในสังคม เพื่อยึดเหนี่ยวที่เป็นไปเพื่อการกลมเกลียวและแก้ไขปัญหในสังคมอย่างมีความสุข

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทย์ วิศุทเวทย์. (2532). *จริยศาสตร์เบื้องต้น มนุษย์กับปัญหาจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อักษร
เจริญทัศน์.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2552). *ประวัติปรัชญาการเมือง*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สมภาร พรหมทา. (2539). *ปรัชญาสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเชาว์ พลอยชุม (2555). *พุทธปรัชญา*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ซัชชัย คุ่มทวีพร. (2548). *จริยศาสตร์ทฤษฎีและการวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: นำทองการ
พิมพ์จำกัด.
- Thomas Hobbes. (1991). *Leviathan or the Matter. Forme and power of a commonwealth
Ecclesiasticall and Civil*. edited by Michael Oakeshotwithan introduction by
Richard S. Peter. New York: Collier Books.
- J.C.A. Gaskin. (1650). *Human Nature and De Corpore Politico*. Oxford world' classics. This
work was originally published.